

نگاهی به موقعیت و جایگاه حقوق کیفری اقتصادی ایران

دکتر محمد صالح ولیدی (دانشیار دانشکده حقوق دانشگاه آزاد اسلامی تهران مرکزی)

قسمت دوم

یادآوری:

به طوری که خوانندگان استحضار دارند در شماره قبل، مطالبی پیرامون کلیات قاچاق کالا و ارز از نظر علاقمندان گذشت. در این شماره نیز در ادامه این موضوع با استعانت از عنایت حضرت باری و براساس قوانین و مقررات موجود ناظر به این پدیده، اعم از قوانین متنوع و پراکنده جزایی و همچنین قانون امور گمرکی و کنوانسیونها و موافقتنامه‌های گمرکی و آیین‌نامه اجرای این قانون و مصوبات مجمع تشخیص مصلحت نظام راجع به قاچاق کالا و ارز، به اختصار و در حد مجالی که برای انتشار این مقاله در نظر گرفته شده، مطالبی پیرامون مختصات جرم قاچاق و همچنین طبقه‌بندی انواع قاچاق و تخلفات گمرکی و تمیز تخلف گمرکی از قاچاق، به دانشجویان و دانش‌پژوهان ارائه می‌گردد. به امید اینکه این مختصر بتواند نقشی در

جهت شناخت بیشتر در زمینه پدیده قاچاق و این معضل اقتصادی و اجتماعی به‌همراه داشته باشد و بستری برای حمایت از تولیدات داخلی و تقویت تجارت به عنوان اهرمی کارساز برای تحقق توسعه و مقابله با اقتصاد زیرزمینی، یعنی پدیده قاچاق در حال حاضر فراهم نماید. ان‌شاء...

مبحث اول:

مختصات جرم قاچاق:

- باتوجه به تعریف قاچاق، ویژگی‌ها و شرایط لازم برای درک جرم قاچاق به ترتیب زیر دسته‌بندی و مورد بحث قرار می‌دهیم:
۱. شناخت موضوع قاچاق؛
 ۲. عنصر تقلب جزئی از عنصر مادی قاچاق است؛
 ۳. جرم قاچاق غالباً ناشی از ارتکاب فعل ایجابی و در برخی از موارد سلبی است؛
 ۴. شروع به قاچاق جرم محسوب می‌گردد؛

۵. قاچاق از جرایم عمدی مقید است؛
۶. قاچاق واجد حیثیت خصوصی نیز هست.

گفتار اول) شناخت موضوع قاچاق

همان‌گونه که در بحث سابقه تقنینی قاچاق اشاره شد، قوانین مربوط به این پدیده در کشور ما متنوع و به صورت پراکنده بوده و به مرور ایام نیز اصلاحاتی در آنها به‌عمل آمده است. به‌علاوه شیوه نگارش مطالب حقوقی در کشور ما، مانند آنچه در سیستم حقوقی کشورهای اروپایی متداول است "کُندندی" نشده است؛ از این رو، شناسایی موضوع قاچاق، در بادی امر کار سهل و آسانی نیست. بدین لحاظ و به منظور سهولت دسترسی دانشجویان و علاقمندان به موضوع قاچاق در این مقال با استفاده از مجموعه قوانین حاکم بر این پدیده و حتی‌المقدور با رعایت تاریخ تصویب آنها، اشیاء یا اموال یا کالاهایی که قانوناً موضوع قاچاق را تشکیل می‌دهند بررسی می‌کنیم.

شیوه نکارش مطالب حقوقی
در کشور ما، مانند آنچه در
سیستم حقوقی کشورهای
اروپایی متداول است
کذبندی نشده است؛ از
این رو، شناسایی موضوع
قاچاق، در یادی امر کار سهل
و آسانی نیست

۱. کالای قاچاق گمرکی:

لفظ کالا نخستین بار در قانون امور گمرکی و آیین نامه اجرای آن استعمال شده است و مراد از آن، اعم از کالای طبیعی، یعنی آنچه که در جریان فعل و انفعال طولانی پدیده‌ها در طبیعت ایجاد و یافت می‌شود مانند مواد معدنی، مروارید، الماس، ... و نظایر اینهاست؛ و یا کالای مصنوعی که ساخته و پرداخته دست بشر است، از قبیل ماشین آلات و لوازم برقی و صوتی و غیره که واجد وصف مادی و محسوس هستند و یا غیر محسوس مانند اشعار، سخنرانی و نظایر اینهاست. به علاوه، در جریان تصویب قانون نحوه اعمال تعزیرات حکومتی راجع به قاچاق مصوب ۷۴/۲/۱۲ نیز حمل (کالای قاچاق) در ماده (۳) این قانون توسط مجمع تشخیص مصلحت نظام قابل مجازات اعلام شده است.

ناگفته نماند که تا قبل از به ثمر رسیدن انقلاب اسلامی، ورود کالا به کشورمان بجز در موارد خاص آزاد بود و قاچاق محسوب نمی‌شد. بدین لحاظ، آمار قاچاق کالای گمرکی در آن زمان چندان چشمگیر نبود؛ ولی بعد از انقلاب اسلامی و جنگ تحمیلی به دلایلی از قبیل کاهش شدید منابع ارزی و به طور کلی برای حفظ مصالح اقتصادی - سیاسی کشور، واردات و صادرات کالا حائز اهمیت بود و می‌بایستی تحت کنترل دولت قرار گیرد. از این رو، به موجب ماده (۲) قانون صادرات و واردات کالا مصوب چهارم مهرماه ۱۳۷۲،

کالاهای صادراتی و وارداتی به کشور به سه دسته زیر تقسیم شدند:

۱. کالای مجاز؛

۲. کالای مشروط؛

۳. کالای ممنوع.

براین اساس، فهرست کالاهای ممنوع توسط دولت معمولاً در جدول ضمیمه مقررات صادرات و واردات و یا به وسیله سایر مصوبات دولت در قانون صادرات و واردات اعلام می‌گردد.

و کالاهای مشروط نیز شامل کالاهایی است که صدور یا ورود آن با کسب مجوز امکان پذیر است.

در اینجا ذکر این نکته را نباید فراموش نمود که ممنوعیت کالاهای گمرکی مذکور در قانون صادرات و واردات سال ۱۳۷۲ به وسیله مقررات صادرات و واردات امور گمرکی در مناطق آزاد مانند کیش و قشم به استثنای کالاهایی که به موجب شرع مقدس اسلام یا برخی قوانین (که در آنها نام مناطق آزاد تصریح شده باشد) مجاز می‌باشد. یا به عبارت دیگر، مناطق آزاد طبق مقررات داخلی خود آن کالا (قاچاق) محسوب و انتقال دهنده و انتقال گیرنده باید جرمه متعلقه را متضامناً پرداخت کنند.^(۱)

همچنین می‌توانند کالاهای ممنوع و مشروط را بدون مجوز وارد کنند و به عنوان کالای همراه مسافر به داخل کشور بفرستند. این تعارض و دوگانگی قوانین موجب شده که هم اکنون کالاهای ممنوع قانونی از قبیل سیگار، شکلات، نوشابه‌های خارجی و همچنین کالاهای مشروط مانند چای، بدون مجوز به مناطق آزاد وارد و یا به عنوان کالای همراه مسافر خارج یا وارد کشور گردد؛ و این امر به مانند یک اقتصاد زیرزمینی به امنیت اقتصادی و بازرگانی کشور لطمه وارد می‌کند و تأثیر سوئی بر قیمت‌گذاری ارز در کشور برجای خواهد گذاشت و در برخی از موارد نیز ممکن است چای وارداتی از مناطق آزاد کشور

غیربهداشتی و مصرف آن مضر باشد.

بازتاب این مسئله در مطبوعات داخلی و خارجی مؤید این امر است، که در اینجا به دو نمونه آن اشاره می‌کنم:

(۱) - روزنامه ایران به نقل از هفته‌نامه اسپیکل، مارس ۹۶ می‌نویسد: بازرگانی در جزیره قشم که در حقیقت بایستی نیروی اقتصادی ایران را تقویت کند، ولی این جزیره در حال حاضر به بهشت قاچاقچیان کالا تبدیل شده است.^(۲)

(۲) - روزنامه قدس به نقل از روزنامه چاپ سوئیس به نام (زوریخ) در خصوص منطقه آزاد قشم نوشت: در قشم تمام چیزهایی که در ایران ممنوع است یافت می‌شود؛ فیلم‌های ویدئویی سانسور نشده و مبتذل و مشروبات الکلی ارزان از همه نوع خرید و فروش می‌شود. برخی از تاجرها با پرداخت پول، جوانان را مأمور می‌کنند تا از جزیره کالا به بهای ارزان خریداری کنند و با استفاده از حق گمرکی تا سقف هشتاد دلار وارد کشور کنند.^(۳)

۲. قاچاق مال موضوع عایدات دولت:
بازرگانی غیرقانونی، از طریق تبادل و دادوستد کالا در بین ممالک مختلف از گذشته‌های دور وجود داشته است و با پیشرفت زمان و ایجاد تنوع در تولیدات و تعیین خطوط مرزی بین کشورها مسئله اخذ مالیات از کالاهای ورودی به هر کشور یکی از دغدغه‌های مقامات دولتی بوده؛ ولی در یکی دو دهه اخیر بیشتر شده است. برای مقابله با این پدیده، یعنی واردکردن کالاهای ممنوع به کشور، دولت‌ها به دلایلی از قبیل حفظ مصالح عمومی و حمایت از تولیدات داخلی، با تمهیدات خاصی مانند گرفتن مالیات و عوارض گمرکی جلوگیری به عمل می‌آورند. اما برخی از افراد سودجو برای فرار از پرداخت عوارض گمرکی و سود بازرگانی، کالای خویش را به طریق قاچاق وارد می‌کنند و به عایدات دولت لطمه وارد می‌کنند. سابقه قاچاق مال موضوع عایدات دولت در کشور ما به هفتاد سال قبل، یعنی

سال ۱۳۱۲، زمان تصویب قانون مجازات مرتکبین قاچاق برمی گردد؛ اما امروزه تحولات عظیم حمل و نقل و ارتباطات و ایجاد مناطق آزاد تجاری به گسترش این پدیده افزوده است. به طوری که معضل قاچاق کالا نه تنها سیستم اقتصادی کشور را متأثر می سازد بلکه تأثیرات سویی بر موقعیت اجتماعی و فرهنگی و افزایش بیکاری و عدم توزیع عادلانه درآمدها در جامعه خواهد داشت. برای مقابله با آثار سوء قاچاق، سازمان گمرک نقش کنترل کننده ای در مبادی ورودی و خروجی کالا را برعهده دارد و به عنوان کارگزار دولت، وظیفه گمرک اجرای سیاست دولت در کنترل واردات و صادرات در حفظ منافع ملی است.

باتوجه به آنچه تاکنون گفته شد این نتیجه به دست می آید که قاچاق مال موضوع عایدات دولت عبارت از اموال و کالاهایی هستند که مطابق قانون و مقررات وزارت بازرگانی، صادرات و واردات آنها به داخل کشور ممنوع نیست و شامل کالاهای مجاز یا کالای مجاز مشروط یا کالای غیرمجاز مشروط است که قانوناً مشمول پرداخت حقوق گمرکی یا سود بازرگانی یا هر دو آنها می باشند. به سخن کوتاه، موضوع قاچاق مال موضوع عایدات دولت کالای قابل ورود و یا قابل صدور است که مرتکب آنها را بدون اخذ مجوز صادر یا وارد می کند. حکم قاچاق مال موضوع عایدات دولت در ماده (۱) اصلاحی قانون مجازات مرتکبین قاچاق مصوب ۱۳۷۳/۱۱/۱۲ بدین شرح مورد تأکید قانونگذار قرار گرفته است:

«هر کس در مورد مالی که موضوع درآمد دولت بوده مرتکب قاچاق نشود...» ایضاً، قانونگذار در بند (۱) ماده (۲۹) قانون امور گمرکی مصوب ۱۳۵۰/۳/۳۰ در این خصوص مقرر داشته است وارد کردن کالا به کشور یا خارج کردن کالا از کشور به ترتیب غیرمجاز، قاچاق محسوب و مرتکب به مجازات مقرر در قانون محکوم خواهد شد.

مراد از غیرمجاز مذکور در ماده مرقوم عبارت است از وارد کردن یا خارج کردن کالا غیر از طریق اسکله ها، لنگرگاه ها، فرودگاه ها و سایر راهها و مجاری که از طرف گمرک مجاز اعلام شده است.^(۴)

تعریف مال موضوع عایدات دولت در اصطلاح حقوق مدنی نیز عبارت از چیزی است که ارزش اقتصادی داشته باشد و قابل تقویم به پول باشد مانند اعیان و منافع، دیون و مطالبات، کارکارگر، حق تاجر و حق شفعه. اما از نظر حقوق کیفری اقتصادی، تعریف مال به موجب ماده (۴) قانون امور گمرکی، عبارت است از هر چیزی است که قابل مبادله باشد خواه جنبه مادی داشته باشد مانند اتومبیل یا جنبه معنوی مانند طلبه و نظایر آن.

به علاوه، بر طبق ماده (۳۹۱) آیین نامه امور اجرایی قانون امور گمرکی، کالایی که از آب گرفته یا بیرون آورده شده به جهت امکان اختصاص آن به شخص حقیقی یا حقوقی، مال محسوب می شود.

اما در مورد مال قاچاق این نکته را نباید فراموش نمود که در جمهوری اسلامی خریدوفروش بعضی از چیزها مانند مواد مخدر و مشروبات الکلی شرعاً مال محسوب نمی شود و این موضوع را قانونگذار در ماده (۳۴۸) قانون مدنی بدین نحو مورد تأکید قرار داده است:

«بیع چیزی که خرید و فروش آن قانوناً ممنوع است و یا چیزی که مالیت یا منفعت عقلایی ندارد..... باطل است.»

بنابراین، عنصر مشترک در خصوص مال قاچاق از دیدگاه حقوق مدنی و حقوق کیفری اقتصادی این است که چیزی که مبادله می شود بایستی دارای ارزش اقتصادی بوده و مالیت داشته باشد و بتوان آن را عرضه و مورد مبادله قرار داد.

۳. مال التجاره:

اصطلاح مال التجاره عنوان مرکب از دو کلمه مال و تجارت است که لفظ تجارت آن

وصف اضافی برای مال موردنظر قانونگذار است.

این عنوان را قانونگذار در ماده (۱۴) قانون مجازات مرتکبین قاچاق استعمال و به کار برده است.^(۵) و آن به هر شیء که ذاتاً دارای ارزش اقتصادی و مفید و قابل دخل و تصرف و مبادله باشد؛ و به جهت ارزش بیشتر آن که جنبه تجاری دارد، اطلاق می شود.

گفتار دوم) عنصر تقلب جزئی از عنصر مادی قاچاق است.

باتوجه به عبارت قسمت اول تعریف استنتاجی قاچاق و عنایت به مفهوم اصطلاحی، تقلب به معنی توسل به هر اقدام یا عملیات برخلاف واقع است که مرتکب آن برای همراه کردن عمدی طرف دیگر اتخاذ می کند و در مانحن فیه، تقلب قاچاقچی عبارت است از مانورها و نمایش های غیرواقعی است که مرتکب با استفاده از آن قصد اغفال مأمورین را در حین صادر کردن یا خارج کردن کالا از کشور را دارد.

بنابراین، برای تحقق قاچاق، عمل وارد کردن کالا به کشور یا صادر کردن آن از کشور لزوماً بایستی متضمن مکروحویله مرتکب برای همراه نمودن مأمورین کنترل واردات و صادرات و فرار از پرداخت حقوق گمرکی و سود بازرگانی باشد و مرتکب به آن آگاهی کامل داشته باشد: قانونگذار بعضی از مصادیق عملیات تقلبی قاچاقچی را در بندهای یازده گانه ماده (۲۹)

قاچاق مال موضوع عایدات دولت، عبارت از اموال و کالاهایی هستند که مطابق قانون و مقررات وزارت بازرگانی، صادرات و واردات آنها به داخل کشور ممنوع نیست و شامل کالاهای مجاز یا کالای مجاز مشروط یا کالای غیرمجاز مشروط است که قانوناً مشمول پرداخت حقوق گمرکی یا سود بازرگانی یا هر دو آنها می باشند

قانون امور گمرکی احصا کرده است. ضمناً باید دانست که عملیات متقلبانه در جرم قاچاق در قالب نمایش عملیات غیرواقعی مرتکب جرم ممکن است به وسیله گفتار یا رفتار غیرواقعی موجب سوءاستفاده قاچاقچی گردد مانند اینکه مرتکب کالای ممنوع‌الورود را در حین ورود به کشور تحت عنوان کالای مجاز اظهار نماید. و یا اینکه در اظهارنامه صادراتی صادرکننده کالا مبادرت به جعل مبلغ ارزی کالای صادراتی نموده و آن را مستند واردات در مقابل صادرات قرار داده باشد و نظایر اینها.

گفتار سوم) جرم قاچاق غالباً به صورت فعل ایجابی و در مواردی سلبی است.

بی‌تردید برای تحقق جرم قاچاق انجام رفتار خارجی مرتکب به شکل فعل مثبت تقلبی ضروری است؛ همان‌طوری که در ماده (۱) قانون مجازات مرتکبین قاچاق این امر مورد تأکید قانونگذار قرار گرفته است. اما فعل مثبت مرتکب در جرم قاچاق براساس ماهیت و جوهره و شرایط قانونی این جرم غالباً به صورت اقدام به وارد کردن کالا یا خروج کالای موضوع عایدات دولت به طریق غیرمجاز تحقق پیدا می‌کند.

بدین ترتیب به تحقق عنصر مادی این جرم، غالباً عبارت است از هرگونه افعال مادی ایجابی است که منجر به ورود یا صدور کالاهای موضوع عایدات دولت، بدون پرداخت حقوق و عوارض گمرکی و سود بازرگانی به کشور می‌گردد.

ضمناً در پاره‌ای از موارد عنصر مادی جرم قاچاق به صورت سلبی و انجام ندادن عمل موردنظر قانونگذار تحقق پیدا می‌کند مثل اینکه مرتکب اقدامی برای خارج کردن کالایی که به عنوان ترانزیت خارجی اظهار نموده است به عمل نمی‌آورد. در این مورد این نکته را نباید فراموش نمود که موارد سلبی جرم قاچاق برخلاف موارد ایجابی آن حصری است و محدوده و منحصر را به موارد منصوص در

قانون امور گمرکی و آیین‌نامه‌های اجرایی آن است^(۶) یا به سخن کوتاه مصادیق فعل ایجابی و مثبت قاچاق کالا تمثیلی است اما مصادیق قاچاق به صورت سلبی و ترک فعل حصری می‌باشد.

براساس این تعریف، برای احراز مجرمیت شروع‌کننده به جرم قاچاق، مجرد قصد ارتکاب قاچاق از ناحیه مرتکب کافی نیست، بلکه لازم است که مرتکب با استفاده از مکر و حیلۀ عملاً زمینه اغفال و فریب مأمور، گمرک را فراهم نماید. اما اقدام او به علت دقت نظر مأمور معلق و ناتمام می‌ماند؛ مثل اینکه کسی کالایی به صورت عادی برای ترخیص وارد گمرک کند، اما هنگام تخلیه مقداری از کالا که جاسازی شده است توسط مأمورین کشف گردد، عمل مرتکب در حکم شروع به قاچاق است.

همین‌طور توقف وسایط نقلیه اعم از هوایی، آبی یا زمینی حامل کالای موضوع عایدات دولت در راه غیرمجاز یا فرودگاه یا لنگرگاه، شروع به جرم قاچاق محسوب و یا مرتکب راننده یا خلبان یا فرمانده کشتی برطبق ماده (۲) قانون مجازات مرتکبین قاچاق قابل مجازات خواهد بود.

بر این اساس و باتوجه به مندرجات ماده (۴۱) قانون مجازات اسلامی، تحلیل ماهیت حقوقی شروع به قاچاق، ناظر به عملیات کسی است که با توسل به وسایل تقلبی قصد گمراه کردن مأمورین گمرک را در تشخیص کالای موضوع عایدات دولت در حین ورود آن به کشور دارد. اما تقلب او به واسطه دقت‌نظر مأمورینی که اراده مرتکب در آن مدخلیت ندارد، کشف و عملیات متقلبانه او به نتیجه نهایی موردنظر مرتکب نمی‌رسد. در چنین حالتی چون عنصر مادی جرم قاچاق که با عملیات فیزیکی مرتکب شروع شده بود ولی به علت مداخله مأمورین قصد سوء مرتکب معلق و جرم منظور واقع نشده است. بنابراین، به صراحت حکم ماده (۲)، این اندازه عملیات مرتکب که با اجرای آن، مرتکب عملاً مخالفت

عناصر مشترک در خصوص مال قاچاق از دیدگاه حقوق مدنی و حقوق کیفری اقتصادی این است که چیزی که مبادله می‌شود بایستی دارای ارزش اقتصادی بوده و مالیت داشته باشد و بتوان آن را عرضه و مورد مبادله قرار داد

خود را با اجرای قانون آشکار ساخته است، مقنن عملیات ناتمام او را جرم و قابل مجازات شناخته است.

باتوجه به این تحلیل، شروع به جرم قاچاق را بدین نحو می‌توان تعریف نمود:

شروع به جرم قاچاق عبارت است از توسل به وسایل متقلبانه برای فرار از پرداخت حقوق و عوارض گمرکی و سود بازرگانی.

گفتار پنجم) قاچاق در زمره جرایم عمد مقید

در جرم قاچاق، مراجع کیفری و دادگاهها برای احراز مجرمیت متهم به ارتکاب قاچاق، مجرد استفاده عمدی مرتکب از وسایل تقلبی برای اغفال و گمراه کردن مأمورین وصول درآمد دولت را کافی نمی‌دانند، بلکه لازم است عمل مجرمانه عمدی خلاف قانون خود را به قصد تحصیل سود خود یا ایراد زیان مالی به درآمد دولت به اتمام برساند.

بنابراین، جرم قاچاق از جرایم عمدی مقید است و با اجتماع اجزای زیر قابل تحقق می‌باشد:

اولاً - لازم است که مرتکب از ممنوعیت قانونی که برخلاف آن عمل می‌کند مستحضر و آگاه باشد.

ثانیاً - توسل به وسایل تقلبی را به منظور گمراه کردن مأمور وصول درآمد دولت مورد استفاده قرار دهد.

ثالثاً - اقدام عمدی متقلبانه یا ترک اجرای

قوانین امور گمرکی را به قصد سودبردن خود یا لطمه زدن به درآمد دولت به اتمام برساند.

گفتار ششم) جرم قاچاق واجد حیثیت خصوصی نیز هست.

جرم قاچاق کالا و ارز باتوجه به ماده (۲) قانون نحوه اعمال تعزیرات حکومتی راجع به قاچاق کالا و ارز مصوب تشخیص مصلحت نظام ۱۳۷۴/۲/۱۲، در زمره جرایم قابل گذشت است؛ و با شکایت ادارات مأمور وصول درآمدهای دولت یا سازمان‌هایی که به موجب قانون، مبارزه با قاچاق را برعهده دارند و شاکی محسوب شده‌اند، تعقیب جزایی شروع می‌گردد و با گذشت ادارات و سازمان‌های یادشده مستنداً به ماده (۷۲۷) از قانون مجازات اسلامی، امر تعقیب قاچاق جز با شکایت شاکی خصوصی شروع نمی‌شود و در صورتی که شاکی خصوصی گذشت نماید، دادگاه در مجازات مرتکب تخفیف می‌دهد و یا با رعایت موازین شرعی از تعقیب مجرم صرف‌نظر نماید. بنابه جهات فوق، شاکی خصوصی در خصوص جرم قاچاق کالا و ارز و ادارات مأمور وصول عایدات دولت و سازمان‌های شاکی (بشرح مندرج در ماده (۱) آیین‌نامه اجرایی قانون نحوه اعمال تعزیرات حکومتی راجع به قاچاق کالا و ارز مصوب مورخ ۱۳۷۴/۲/۳۱ هیأت وزیران)، مکلف شده‌اند کلیه وجوه ریالی و ارزی که تحت عنوان قاچاق، کشف و همچنین کلیه وجوه ریالی و ارزی که

بابت جزای نقدی (جریمه) اجناس قاچاق به نفع دولت ضبط می‌شود بلافاصله بدون دخل و تصرف به حساب خزانه واریز نمایند. از جمله گمرک شاکی خصوصی محسوب و می‌تواند جزای نقدی را بدون تسلیم دادخواست تعقیب و خواسته خود را تقدیم و دریافت نماید. به‌علاوه، در کلیه مواردی که تعقیب جرم قاچاق با شکایت ادارات مأمور وصول عایدات دولت شروع شده باشد، هرگاه مدعی خصوصی پس از صدور حکم قطعی گذشت نماید، اجرای حکم مستنداً به مواد (۱۷۳) و (۱۷۴) قانون آیین دادرسی کیفری مصوب سال ۱۳۷۸، موقوف می‌گردد. چنانچه قسمتی از حکم اجرا شده باشد بقیه آن موقوف می‌ماند و آثار حکم مرتفع می‌گردد.

مبحث دوم:

طبقه‌بندی انواع قاچاق

انواع مختلف قاچاق را از نقطه نظر منابع یا عنصر قانونی جرم و همچنین برحسب حوزه ارتکاب جرم می‌توان به دو گروه زیر تقسیم نمود:

گروه اول - قاچاق از نظر عنصر قانونی جرم.

گروه دوم - قاچاق از نظر حوزه ارتکاب جرم. **گفتار اول) تقسیم بندی قاچاق برحسب عنصر قانونی جرم** اعمال مجرمانه‌ای که براساس قوانین و آیین‌نامه‌های اجرایی، قاچاق شناخته می‌شوند، اعم از قاچاق گمرکی و غیر آن شامل سه دسته زیر است:

۱ - اعمالی که ماهیتاً قاچاق محسوب می‌شوند.

۲. اعمالی که برطبق قانون در حکم قاچاق محسوب خواهند شد.

۳. تخلفات گمرکی.

۱. اعمالی که از نظر ماهوی قاچاق محسوب می‌شوند:

از دیدگاه حقوق کیفری اقتصادی، هرگاه قانونگذار در متون جزایی با اعلام شرایط و سایر خصوصیات، فعل مجرمانه یا ترک فعلی

را صریحاً بیان و توصیف نموده باشد و مجازات آن را نیز دقیقاً مشخص و معلوم نماید تا مراجع کیفری در حین رسیدگی و تعقیب متهم به ارتکاب قاچاق براساس آنچه در قانون برای تحقق آن ذکر شده است، به متهم به ارتکاب قاچاق تفهیم اتهام نموده و به همین ترتیب مبادرت به صدور حکم نمایند، عمل مجرمانه متهم به قاچاق از نظر ماهوی ممنوع و مستوجب مجازات خواهد بود. مثلاً در خصوص قاچاق اسلحه و مهمات به‌عنوان یکی از مصادیق قاچاق، از نظر ماهوی به‌موجب ماده (۱) قانون اسلحه و مهمات مصوب ۱۳۵۰/۱۱/۲۶، مرتکب تعقیب و مجازات خواهد شد. ۱۳۵۰، همین‌طور، ارتکاب هر یک از اعمال مذکور در بندهای یازده‌گانه ماده (۲۹) قانون امور گمرکی مصوب ۱۳۵۰/۲/۳۰ قاچاق از نظر ماهوی محسوب می‌شوند.^(۷)

ایضاً: قاچاق اموال تاریخی - فرهنگی نیز به موجب ماده (۵۶۱) قانون مجازات اسلامی مصوب سال ۱۳۷۵ نیز یکی دیگر از مصادیق قاچاق از نظر ماهوی است^(۸)؛ و نظایر اینها.

۲. اعمالی که برطبق قانون در حکم قاچاق محسوب خواهند شد:

در بررسی و مطالعه قوانین جزایی ملاحظه می‌شود در مواردی قانونگذار با اتخاذ سیاست جنایی تقنینی خاص، انجام دادن فعل مجرمانه‌ای که دارای ماهیت و عناصر تشکیل دهنده مخصوص به خود و جرم مستقلی است، هم‌ردیف عنوان کیفری دیگری تلقی شده است. به سخن کوتاه، آن جرم در حکم عنوان کیفری دیگری قرار داده شده است.

در بحث راجع به انواع قاچاق وقتی که قوانین مختلف این پدیده را مورد بررسی قرار دهیم. به نمونه‌هایی از جرایم مستقلی که قانونگذار آنها را در حکم قاچاق و هم‌ردیف آن قرار داده است برمی‌خوریم. مثلاً جرم تولید یا وارد کردن یا مورد استفاده قرار دادن لباس‌هایی که استفاده از آنها در ملاءعام خلاف شرع است و یا عفت عمومی را جریحه‌دار

بی تردید برای تحقق جرم قاچاق انجام رفتار خارجی مرتکب به شکل فعل مثبت تقلبی ضروری است؛ همان‌طوری که در ماده (۱) قانون مجازات مرتکبین قاچاق این امر مورد تأکید قانونگذار قرار گرفته است

برای احراز مجرمیت شروع کننده به جرم قاچاق، مجرد قصد ارتکاب قاچاق از ناحیه مرتکب کافی نیست، بلکه لازم است که مرتکب با استفاده از مکر و حیله عملاً زمینه افعال و فریب مأمور گمرک را فراهم نماید.

می‌کند به موجب قانون نحوه رسیدگی به تخلفات و مجازات فروشندگان این قبیل البسه و نشان‌ها مصوب ۱۳۶۵/۱۲/۲۸ که به موجب این مقرر جرم مستقلی شناخته می‌شود و مجازات تعزیری مرتکبین این جرم به موجب ماده (۲) این قانون یکی از پنج مجازات تعزیری است^(۹) لذا البسه و اشیای ممنوعه مکشوفه در حکم قاچاق شناخته می‌شود که تحویل گمرک خواهد شد و ضبط نهایی آن منوط به صدور رأی نهایی توسط دادگاه انقلاب است. همین‌طور خارج نکردن اتومبیل ترانزیت داخلی توسط ایرانیان مقیم خارج از کشور در ظرف زمان مقرر در ماده واحده مصوب ۱۳۵۸/۱۱/۱۰، قاچاق تلقی خواهد شد.^(۱۰) ایضاً، به موجب ماده (۲) لایحه قانونی اخذ مالیات از نوارهای ضبط صوت مصوب ۱۳۵۹/۳/۱ قاچاق نوارهای ضبط صوت که جزء اموال موضوع درآمد دولت محسوب و جریمه قاچاق آن به ازای هر پنج دقیقه برای نوار ویدئو دویست ریال و سایر نوارها بیست و پنج ریال تعیین می‌شود، و از لحاظ وصول جریمه و کیفر مرتکب و شرکا و معاونین و غیره تابع قانون مجازات مرتکبین قاچاق خواهد بود. به علاوه، کیفر حامل نوار ضبط صوت قاچاق نیز همان است که در ماده (۳) قانون نحوه اعمال تعزیرات حکومتی راجع به قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۷۴/۲/۱۲ مجمع تشخیص مصلحت نظام پیش‌بینی شده است.

به‌طوری که ملاحظه می‌شود، قانونگذار مجازات قاچاق نوار ضبط را علاوه بر جریمه نقدی مقرر در ماده (۲) این قانون مرتکبین این جرم را اعم از مباشر و معاون آن رامشمول مجازات قانون مجازات مرتکبین قاچاق مصوب سال ۱۳۱۲ و اصلاحات بعدی آن قرار داده و تلقی نموده است. همچنین کیفر حمل نوارهای ضبط صوت قاچاق را نیز هم‌ردیف و مشمول ماده (۳) قانون نحوه اعمال تعزیرات حکومتی فوق قرار داده است.

۳. تخلفات گمرکی

تعریف:

تخلف در لغت به معنی عمل خلاف کردن، خلاف وعده عمل کردن، به پیمان خود عمل نکردن، آمده است.^(۱۱) در اصطلاح حقوقی و از دیدگاه مدنی، تخلف به معنی عدم انجام تعهد یا تأخیر در انجام تعهد است و از نظر کیفری، هرگونه نقض مقررات و آیین‌نامه اجرایی قانون را تخلف می‌نامند؛ که زیر عناوین تخلف انتظامی و تخلف انضباطی مطرح می‌باشد و آن عبارت است از نقض مقررات صنفی به وسیله یک نفر از افراد آن صنف، مانند صنف قضات، وکلا و کارشناسان دادگستری و غیره.^(۱۲)

اکنون باتوجه به معنی لغوی و اصطلاحی تخلف در تعریف تخلف گمرکی می‌توان گفت: تخلفات گمرکی عبارت است از هرگونه اعلام کتبی برخلاف واقع در مورد اوصاف و مشخصات کالا در اظهارنامه تسلیمی به گمرک از طرف صاحبان کالا، یا ارتکاب هر نوع رفتار یا ترک فعلی که مغایر با موازین قانون امور گمرکی و آیین‌نامه‌های اجرایی آن باشد، اعم از اینکه اقدام مرتکب موجب زیان مالی دولت بشود یا نشود.

مانند تخلف مندرج در ماده (۲۶۷) آیین‌نامه اجرایی قانون امور گمرکی در خصوص اعلام مشخصات کالا برخلاف واقع در اظهارنامه برای ترخیص کالا که تسلیم گمرک شده است

هرچند این اظهار خلاف متضمن زیان مالی دولت نبوده باشد.

یا کشف هر نوع خلاف قبل یا بعد از ترخیص و خروج کالا از گمرک که متضمن زیان مالی دولت باشد به حکم مقررات ماده (۲۶۸) اصلاحی مصوب ۱۳۶۴/۲/۱۸ مجلس شورای اسلامی که این قبیل تخلفات گمرکی به موجب ماده (۲۶۵) آیین‌نامه اجرایی قانون امور گمرکی جریمه انتظامی مرتکب به موجب ماده واحده مصوب ۱۳۷۹/۱/۱۱ از یکصد هزار ریال (۱۰۰/۰۰۰) تا یک میلیون (۱/۰۰۰/۰۰۰) برحسب مورد و به تشخیص رئیس گمرک دریافت می‌شود.^(۱۳)

گفتار دوم) تمیز تخلف گمرکی از جرم قاچاق

باتوجه به مطالبی که تاکنون پیرامون انواع قاچاق و تخلفات گمرکی گفته شد و وجه افتراق تخلفات گمرکی از جرم قاچاق را بدین شرح می‌توان دسته‌بندی و مورد بحث قرار داد

۱. از نظر تعریف؛
۲. از نظر منبع؛
۳. از نظر هدف؛
۴. از نظر مراجع صالح به رسیدگی؛
۵. از نظر نحوه ارزیابی رفتار مرتکب تخلف گمرکی و قاچاق؛
۶. از نظر ضمانت اجرا؛
۷. از نظر آیین دادرسی؛
۸. از نظر شروع به قاچاق و تخلف گمرکی؛
۹. از نظر مشارکت و معاونت در ارتکاب قاچاق و تخلف گمرکی.

۱- از نظر تعریف:

قاچاق و همچنین تخلفات گمرکی همان‌گونه که توضیح داده شد، هر یک دارای مفهوم و تعریف مستقل و مخصوص به خود هستند. اما وجه افتراق آن از حیث تعریف این است که تخلف گمرکی ناشی از نقض موازین گمرکی است و اخذ جریمه از متخلف صرفاً برای وادار کردن اشخاص به رعایت قوانین مربوط به صادرات و واردات است، در حالی که

اصل قانونی بودن قاچاق و مجازات آن یکی از مهم‌ترین وثیقه‌های امنیت قضایی است و منبع قاچاق و انواع آن، قانون است و تحقق آن منوط به اجتماع عناصر اختصاصی است؛ ولی وقوع تخلف گمرکی بدون نیاز به عناصر اختصاصی امکان‌پذیر است

اخذ جزای نقدی معادل دو برابر بهای مال حبس تعزیری تا دو سال و شلاق تا هفتاد و چهار ضربه است.^(۱۵)

در حالی که کیفر تخلفات گمرکی صرفاً جریمه یا جزای نقدی حداکثر از پنجاه درصد تا یکصد درصد زیان مالی وارده به خزانه دولت است.^(۱۶)

۷- از نظر آیین دادرسی:

راه و روش رسیدگی به تخلفات گمرکی با آیین دادرسی رسیدگی به جرایم قاچاق متفاوت است؛ زیرا در مورد تخلفات گمرکی نحوه کشف و تعقیب و تحقیق و دادرسی از متهم تابع تشریفات اداری گمرک است که قبلاً به وسیله مقام صلاحیت‌دار به صورت آیین‌نامه اجرایی قانون امور گمرکی تنظیم و تدوین شده است و مقامات گمرکی برطبق آن با متهم به تخلف گمرکی عمل می‌نمایند، اما راه و روش کشف و تعقیب جرایم قاچاق گرچه قانوناً با آیین دادرسی کیفری رسیدگی به سایر جرایم فرق‌های جزئی دارد. ولی در اصل تابع قواعد و اصول آیین دادرسی کیفری است که از قواعد آمده است و اجرای آن برای احراز مجرمیت یا بی‌گناهی متهم به جرم قاچاق و سازمانهای مسئول مبارزه با قاچاق و همچنین مقامات قضایی و اصحاب دعوا لازم‌الرعایه است و از حیث روش رسیدگی به تخلفات گمرکی که به وسیله کمیسیونهای حل اختلاف صورت می‌گیرد، فرق دارد.

صلاحیت کمیسیون‌های رسیدگی به اختلافات گمرکی مندرج در ماده (۲۷۱) آیین‌نامه اجرایی قانون امور گمرکی است.^(۱۳) در حالی که رسیدگی به جرم قاچاق برحسب مورد در صلاحیت دادگاههای انقلاب یا محاکم عمومی یا سازمان تعزیرات حکومتی است.

۵- از نظر نحوه ارزیابی رفتار مرتکب تخلف گمرکی و قاچاق:

تخلفات گمرکی امور هستند که موضوع آن مربوط به تکالیف گروهی از افراد است که مبادرت به صادرات کالا و یا واردات آن به کشور می‌نمایند و یا اشیایی را به هنگام خروج از کشور یا در حین ورود به کشور به همراه خود دارند و در صورتی که در این جریان عملی برخلاف مقررات صادرات و واردات کالا از آنها مشاهده گردد متخلف شناخته می‌شوند و جریمه متعلقه را بایستی بپردازند. بنابراین، نقض یکی از مقررات گمرکی از ناحیه متخلف صرفاً با مقایسه با رفتار معمولی و متعارف انسان دیگری که در حین ورود و صدور کالا مقررات را اطاعت می‌کند ارزیابی و سنجیده می‌شود. در حالی که برای احراز مسئولیت کیفری مرتکب جرم قاچاق لزوماً باید عناصر و شرایط لازم برای تحقق قاچاق و نقش اراده و علم مرتکب جرم از طرف دادگاه دقیقاً مورد ارزیابی و سنجش قرار گیرد تا براساس آن نوع و میزان مجازات مرتکب قاچاق مشخص و در حکم قید گردد و چه بسا دادگاه به علت فقدان یکی از عناصر یا شرایط تشکیل‌دهنده قاچاق متهم، را از مسئولیت جزایی و مجازات مبری تشخیص دهد.

۶- از نظر ضمانت اجرا:

به‌طور کلی، کیفرنتیجه مستقیم و ضمانت اجرای جرم جزایی است و قاچاق نیز از این قاعده مستثنی نیست. النهایه، مجازات قاچاق از نظر نوع مجازات و میزان آن متنوع است و آن مشتمل بر ضبط عین مال به‌علاوه

اعمال و رفتاری که قانوناً قاچاق محسوب می‌شوند دارای ماهیت و عناصر تشکیل‌دهنده خاص خود می‌باشد و مجازات جرم قاچاق متنوع و برای تحقق بخشیدن به نظم و استقرار امنیت اقتصادی و اجتماعی درباره مرتکبین قاچاق به مرحله اجرا گذارده می‌شود.

۲- از نظر منبع:

پایه و اساس تخلفات گمرکی، موازین و مقررات صنفی است و ناظر به نقض تکالیفی است که گروهی از افراد، مکلف به رعایت آن هستند؛ لذا منصرف از مصادیق قاچاق است و ارتکاب آن خواه متضمن ضرر و زیان درآمد دولت باشد خواه بدون اینکه به درآمد دولت لطمه زده باشد قابل تحقق است. اما لازمه تحقق قاچاق مستلزم دست‌زدن به یک عمل و اقدام فیزیکی است که در قانون صریحاً به عنوان قاچاق قابل مجازات باشد. بنابراین، اصل قانونی بودن قاچاق و مجازات آن یکی از مهم‌ترین وثیقه‌های امنیت قضایی است و منبع قاچاق و انواع آن قانون است و تحقق آن منوط به اجتماع عناصر اختصاصی است، ولی وقوع تخلف گمرکی بدون نیاز به عناصر اختصاصی امکان‌پذیر است.

۳- از نظر هدف:

قاچاق کالا و ارز و سایر اشیای ممنوع‌الورود یا ممنوع‌الصدور از جمله جرایم مالی علیه نظام اقتصادی است و اعمال مجازات درباره مرتکب جرم قاچاق برای پاسداری از نظم عمومی و تأمین امنیت اقتصادی و اجتماعی در جامعه است، اما تخلفات گمرکی که مستلزم جریمه نقدی است - غالباً برای وادار کردن برخی از افراد در جریان صدور یا ورود کالا و اشیاء به کشور به رعایت نظامات گمرکی است و زیان ناشی از آن به مراتب کم‌اهمیت‌تر از قاچاق است.

۴- از نظر مراجع صالح

به رسیدگی:

رسیدگی به تخلفات گمرکی در صلاحیت مسئولین ادارات گمرک و عنداللزوم در

۸- از نظر شروع به قاچاق:

در اینکه شروع به قاچاق جرم است ولی تخلف گمرکی شروع به جرم ندارد، نباید تردید کرد؛ زیرا به موجب مندرجات ماده (۴۱) قانون مجازات اسلامی مصوب سال ۱۳۷۰ و به صراحت ماده (۲) قانون مجازات مرتکبین قاچاق مصوب سال ۱۳۱۲ و اصلاحات بعدی آن توسط مجمع تشخیص مصلحت نظام، شروع به قاچاق جرم است ولی در مورد شروع به تخلف گمرکی در هیچیک از قوانین جزایی و آیین نامه اجرایی قانون امور گمرکی و غیره تصریحی بر شروع به تخلف گمرکی نشده است. از این رو، به حکم مفهوم مخالف، عبارت اخیر ماده (۴۱) قانون مجازات اسلامی، مبنی بر اینکه "... چنانچه اقدامات انجام گرفته جرم باشد".

چون در مجموعه قوانین مدونه جمهوری اسلامی، راجع به شروع به تخلف گمرکی حکمی وجود ندارد پس تخلفات گمرکی شروع ندارد.

ضمناً با اینکه شرح و تفسیر مقررات مربوط به شروع به جرم علی القاعده در بحث حقوق جزای عمومی معمولاً قابل طرح است. بنابراین، نظر به اینکه تدوین کنندگان ماده (۴۱) در بیان قاعده کلی و ضابطه تشخیص شروع به جرم و همچنین در تبصره ماده (۲۶۲) آیین نامه اجرایی قانون امور گمرکی با تبعیت از نظریه عینی یا سیستم بیرونی، شروع به قاچاق را منوط و موقوف به انجام عملیات مادی و خارجی از ناحیه متهم به نحوی که بتواند قصد او را برای ارتکاب جرم قاچاق آشکار کند، نموده اند.

مثل اینکه راننده وانت نیسانی که حامل کالا بوده در فرودگاه یا راه غیر مجازی متوقف کرده باشد، اما در بازرسی مأمورین از وسیله نقلیه کالای قاچاق در جاسازی اتومبیل کشف گردد، عمل راننده به عنوان شروع به قاچاق مشمول مجازاتهای مقرر در ماده (۲) قانون مجازات مرتکبین قاچاق خواهد بود.

ناگفته نماند در بعضی از نظامات کیفری به جای تأکید بر رعایت نظریه عینی یا بیرونی که مقنن ایرانی پذیرفته است، با توجه به قصد و هدف مرتکب جرم، نظریه ذهنی یا درونی را برای احراز شروع به جرم در قوانین مدونه مورد تأکید قرار داده اند. بر طبق این نظریه، برای شروع به جرم قاچاق کافی است که دادگاه با توجه به وضع و حالت درونی و روانی مجرم که کاشف از قصد و تصمیم او بر ارتکاب قاچاق است متهم را به عنوان شروع به قاچاق قابل مجازات بشناسد. اما همان گونه که اشاره شد، قانونگذار جمهوری اسلامی ایران برای احراز شروع به جرم در ماده (۴۱) مذکور در فوق از نظریه عینی و بیرونی پیروی کرده است.

بدیهی است مزیت مهم نظریه عینی و بیرونی این است که بر اساس آن، مرحله تهیه مقدمات جرم از مرحله شروع به عملیات اجرایی قاچاق کاملاً متمایز است و تبعیت از آن به نحو موثری حقوق و آزادی کسی که هنوز شروع به اجرای قاچاق نکرده است، حفظ می کند؛ ولی در مقابل با قبول آن به اندازه کافی نمی توان منافع و مصالح جامعه را در مقابل مجرمین حرفه ای که دارای سوابق کیفری هستند، مورد حمایت قرار داد.

۹- از نظر مشارکت و معاونت در ارتکاب قاچاق و تخلف گمرکی

جرم قاچاق و انواع آن موجب مجازات تعزیری است و از جمله جرایمی است که وقوع آن ممکن است از طریق مشارکت مباشر با شخص یا اشخاص دیگری به مرحله اجرا گذارده شود. بنابراین، هرگاه کسی عالماً و عامداً با تبانی و مواضعه با شخص یا اشخاص دیگری در ارتکاب جرم قاچاق کالا یا ارز یا اشیای ممنوع الصدور یا ممنوع الورد با یکدیگر در انجام عملیات اجرایی جرم قاچاق مشارکت نمایند، به طوری که قاچاق انجام یافته مستند به عمل مجرمانه همه آنها باشد، اعم از اینکه عمل هر یک از

شرکت کنندگان به تنهایی برای وقوع قاچاق کافی باشد یا نباشد و یا اثر کار آنها در ارتکاب جرم مساوی باشد یا متفاوت، شریک در جرم قاچاق محسوب می شوند و مجازات هر یک از شرکت کنندگان، مجازات فاعل جرم قاچاق خواهد بود و به موجب صریح ماده (۳) قانون مجازات مرتکبین قاچاق، دادگاه علاوه بر ضبط عین مال، هر یک از شرکا در جرم قاچاق را به کیفر حبس مقرر در ماده (۱) قانون مجازات مرتکبین قاچاق (حبس تعزیری تا دو سال) محکوم می نماید و در خصوص کیفر جزای نقدی نیز متهم و هر یک از شرکا را از کل جزای نقدی مقرر در قانون تعیین نموده و آنان را متضامناً به پرداخت آن محکوم می نماید و در صورتی که مال قاچاق از بین رفته باشد بهای آن را از کلیه شرکا متضامناً وصول خواهد نمود.

در حالی که در خصوص تخلفات گمرکی به صراحت ماده (۴۲) قانون مجازات اسلامی، مشارکت مصداق ندارد. به دلیل اینکه در این ماده که حکم عام و کلی در مورد شرکای جرم است، قانونگذار، مشارکت اشخاص بایکدیگر را تنها در یکی از جرایم قابل تعزیر یا مجازاتهای بازدارنده، نظیر قاچاق کالا، جعل اسناد، کلاهبرداری و نظایر آن را قابل تحقق اعلام کرده است. به سخن دیگر، برای مشارکت در تخلفات گمرکی حکم خاصی در این ماده در سایر قوانین جزایی پیش بینی و لحاظ نشده است.

از طرف دیگر، معاونت در ارتکاب قاچاق بر طبق ماده (۴۳) قانون مجازات اسلامی قابل تحقق است. بدین نحو هرگاه کسی عالماً و عامداً با مباشر قاچاق در چارچوب عملیات مادی حصری معاونت مذکور در بندهای سه گانه ماده فوق مساعدت نماید، به شرط اینکه معاون با مباشر قاچاق وحدت قصد داشته باشد، یعنی ضمن آگاهی از نیت و قصد مباشر قاچاق، با وی توافق می کند که در ارتکاب قاچاق با مباشر جرم مساعدت

نماید. مثل کسی که برای تسهیل وقوع قاچاق، وسیله نقلیه خود را برای نقل و انتقال کالای قاچاق در اختیار مباشر قاچاق قرار می‌دهد و چنانچه آن وسیله به منظور جابجایی قاچاق مورد استفاده قرار گرفته باشد در صورت کشف جرم، صاحب خودرو که با علم و اطلاع از قصد مباشر و با توافق با وی وسیله نقلیه خود را برای حمل و نقل قاچاق به این کار تخصیص داده باشد، به عنوان معاون در جرم قاچاق قابل تعقیب است. اما کیفر چنین معاونی در جرم قاچاق، به موجب عبارت قسمت اخیر ماده (۳) قانون مجازات مرتکبین قاچاق به دلیل عدم دخالت مستقیم معاون در عملیات اجرایی جابجایی قاچاق کالا فقط به کیفر حبس برابر کیفر مباشر قاچاق محکوم خواهد شد؛ و دیگر به جزای نقدی و بهای مال در صورتی که از بین رفته باشد محکوم نخواهد شد.^(۱۷)

در مورد اینکه آیا معاونت در تخلفات گمرکی نیز مانند قاچاق قابل تحقق است یا خیر، اضافه می‌نماید که در بررسی عبارات بندهای سه گانه ماده (۴۳) قانون مجازات اسلامی ملاحظه می‌شود که قانونگذار در بند اول صریحاً، به معاونت در ارتکاب جرم تأکید کرده و همین طور در بند دوم نیز صریحاً هر کسی با علم و عمد "وسایل ارتکاب جرم" را تهیه کند ملاک معاونت قرار داده و بالاخره در بند سوم نیز آمده است هر کس عالماً و عامداً "وقوع جرم را تسهیل کند" مشمول حکم معاونت در جرم قاچاق خواهد بود. همان گونه که در بالا توضیح داده شد، بر این اساس معاونت در تخلفات گمرکی به علت فقدان عنصر قانونی مصداق ندارد. ادامه دارد

پی‌نوشت‌ها:

۱. برای اطلاع بیشتر در این باره به مندرجات ماده

- (۳۸) قانون امور گمرکی مراجعه نمایید.
۲. روزنامه ایران، ۱۳۷۴/۱۲/۱۷، ص ۲.
۳. روزنامه قدس، ۱۳۷۷/۵/۲، ص ۲.
۴. برای آگاهی بیشتر در این باره به مواد (۱۷) و (۲۶) قانون امور گمرکی و مواد (۳۲) و (۴۳) و (۴۷) آیین نامه قانون امور گمرکی مراجعه فرمایید.
۵. هرگاه نسبت به عدل مال التجاره یا بسته یا صندوقی، ظن قاچاق حاصل شود مأمورین رسمی کشف می‌توانند آن را مهر نمایند تا در مقصد با حضور مأمورین مربوط از او معاینه شود مگر آن که صاحب یا حامل مال تفتیش آن را در همان محل تقاضا کند...
۶. در این مورد به مندرجات بندهای "۶" و "۷" ماده (۲۹) قانون امور گمرکی و ماده (۲۷۰) آیین نامه اجرایی قانون امور گمرکی مراجعه فرمایید.
۷. ماده (۱)، وارد یا خارج کردن اسلحه و مهمات جنگی و مواد منفجره و محترقه و فشنگ و تفنگ شکاری ممنوع است مگر با اجازه دولت، و چنانچه یک یا چند نفر بدون اجازه یکی از اشیای مذکور را وارد یا خارج کند حسب مورد به مجازاتهای مقرر در این ماده محکوم می‌شوند.
۸. به موجب ماده (۲۹) قانون امور گمرکی، مواد مشروح زیر قاچاق گمرکی محسوب می‌شود.
 - به موجب ماده (۵۶۱) قانون مجازات اسلامی هرگونه اقدام به خارج کردن اموال تاریخی، فرهنگی از کشور هرچند به خارج کردن آن نینجامد قاچاق محسوب و مرتکب علاوه بر استرداد اموال به حبس از یک تا سه سال و پرداخت جریمه معادل دو برابر قیمت اموال موضوع قاچاق محکوم می‌گردد.
 ۹. به موجب ماده (۲) قانون نحوه رسیدگی به تخلفات و مجازات فروشندگان لباس هایی که استفاده از آنها در ملأ عام خلاف شرع است و یا عفت عمومی را جریحه دار می‌کند، مجازات تعزیری بدین شرح خواهد بود:
 ۱. تذکر و ارشاد، ۲. توبیخ و سرزنش، ۳. تهدید، ۴. تعطیل محل کسب به مدت سه ماه تا شش ماه در مورد فروشنده و جریمه نقدی از پانصد هزار ریال تا یک میلیون ریال و در مورد واردکننده و تولیدکننده و ده تا بیست ضربه شلاق یا جریمه نقدی از بیست تا دویست هزار ریال در مورد استفاده کننده، ۵. لغو پروانه کسب در مورد فروشنده و بیست تا چهل ضربه شلاق یا جریمه نقدی از بیست تا دویست هزار ریال در مورد استفاده کننده.
- دادگاه باتوجه به شرایط و حالات مجرم، دفعات و زمان و مکان وقوع جرم و دیگر مقتضیات مجرم را به یکی از مجازاتهای مذکور محکوم می‌نماید.
۱۰. به موجب ماده واحده مصوب ۱۳۲۵/۱۱/۱۰،

گمرک ایران مکلف است که اتومبیل هایی که به وسیله ایرانیان مقیم خارج به اعتبار پروانه ترانزیت داخلی به کشور وارد شده اند برحسب مورد در موعد مقرر جهت انجام تشریفات ترخیص قطعی به گمرک تحویل یا از کشور اعاده نشده اند چنانچه ظرف یک ماه از تاریخ ابلاغ این ماده واحده از کشور خارج نشوند یا جهت انجام تشریفات به گمرک تحویل نگردد (قاچاق) محسوب و علاوه بر ضبط اتومبیل جریمه متعلقه متضامناً از خریدار و فروشنده نیز وصول نماید.

۱۱. عمید حسن، فرهنگ لغات فارسی، چاپ پنجم، انتشارات امیرکبیر، سال ۱۳۶۲، ص ۲۰۶.
۱۲. لنگرودی، دکتر محمدجعفر، ترمینولوژی حقوق، ص ۱۴۲، شماره های ۱۱۶۳ و ۱۱۶۵، چاپ دوم، ناشر، گنج دانش بی‌تا.
۱۳. برای اطلاع بیشتر از تخلفات گمرکی و مصادیق آن به مقررات فصل اول از قسمت ششم آیین نامه اجرایی قانون امور گمرکی اصلاحی از مواد (۲۶۲) الی (۲۷۰) مراجعه فرمایید.
۱۴. به موجب ماده (۲۷۱) آیین نامه اجرایی قانون امور گمرکی، مرتکبین تخلف از مقررات گمرکی که جریمه از آنها دریافت می‌شود، هرگاه نسبت به اصل جریمه یا میزان آن که از طرف رئیس گمرک محل تعیین گردیده اعتراض داشته باشند می‌توانند پس از تودیع یا تأمین آن در گمرک محل، اعتراض نامه خود را با دلایل و مدارک اعتراض به رئیس گمرک محل به منظور ارجاع آن به کمیسیون رسیدگی به اختلافات گمرکی تسلیم نمایند. رئیس گمرک محل موظف است آن را با پرونده کامل محلی و اظهار نظر و با تأیید اینکه جریمه تودیع یا تأمین شده است ضمن گزارش جامعی به اداره مرکزی با اولین وسیله ارسال دارد گمرک ایران موضوع را به کمیسیون رسیدگی به اختلافات گمرکی که تنها مرجع صلاحیت دار رسیدگی به این قبیل اختلافات است احاله خواهد نمود.
۱۵. برای آگاهی بیشتر به قانون مجازات مرتکبین قاچاق سال ۱۳۱۲ و اصلاحات بعدی آن و همچنین به قانون نحوه اعمال تعزیرات حکومتی راجع به قاچاق کالا و ارز مصوب سال ۱۳۷۴ مجمع تشخیص مصلحت نظام مراجعه فرمایند.
۱۶. در این باره به ماده (۲۷) قانون امور گمرکی و مواد (۲۶۹) و (۲۶۸) آیین نامه اجرایی قانون امور گمرکی و نیز ماده واحده اصلاحی ماده (۲۶۲) و تبصره "۲" ماده (۲۶۹) آیین نامه اجرایی قانون امور گمرکی مراجعه فرمایید.
۱۷. ماده (۳) اصلاحی قانون مجازات مرتکبین قاچاق مورخ ۱۳۵۳/۱۲/۲۹.